

Володимир РОЗВАДОВСЬКИЙ

ORCID: 0009-0001-3946-2937

Назарій ТУРЧИН

ORCID: 0009-0009-9754-5798

РАТИФІКАЦІЯ РИМСЬКОГО СТАТУТУ, ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ЗАХИСТУ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ратифікація Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) у серпні 2024 року стала важливим кроком у боротьбі з безкарністю за воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид та агресію. Це рішення було прийнято після десятиліття широкомасштабної російської агресії, яка підтвердила тисячі злочинів, включаючи масові страти, депортацію дітей, напади на цивільне населення та катування військовополонених. Однак ефективність міжнародного правосуддя на думку науковців, практиків, громадянського суспільства оцінюється ще недостатньою. Так, ордер на арешт Володимира Путіна, виданий Міжнародним кримінальним судом у березні 2023 року, створив прецедент, але не приніс жодних практичних наслідків для російського диктатора. Фактично, Путін продовжує відвідувати своїх союзників, а генерали, які віддавали накази про знищення українських міст, населення ще досі не покарані. Щодня Україна дізнається про нові атаки, поки міжнародні прокурори «аналізують докази», а російські військові злочинці відкрито вихваляються своїми «успіхами». За таких обставин, виникає запитання: чи стане МКС реальним інструментом для покарання агресорів, чи так і залишиться декоративним органом без реальних повноважень?

Також варто згадати, що ратифікація Римського статуту надала Україні повний юридичний доступ до механізмів МКС для розслідування злочинів, скоєних під час війни. Це дозволило Україні не лише реєструвати міжнародні злочини, а й переслідувати винних у їх скоєнні.

В даному дослідженні ми намагаємось дослідити якими механізмами реально можна притягнути російських злочинців до суворой відповідальності та чи можливо зупинити війну росії проти України. Не менш важливим є дослідження юрисдикції прокурора МКС. Адже, до поки прокурори в Гаазі «збирають матеріали» військових злочинів проти мирного населення, Росія обстрілює ракетами житлові квартали, українські діти гинуть від балістичних ракет, а МКС на наш погляд «зберігає спокій».

Варто зауважити, що з 2014 року Міжнародний кримінальний суд набув офіційну юрисдикцію щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, скоєних в Україні. Так, Відповідно до статей 6,7,8 Римського статуту ця юрисдикція охоплює всі злочини, пов'язані з окупацією Криму, війною на Донбасі та повномасштабною російською окупацією.[1с.1-2;2с.1]

Так МКС має юрисдикцію щодо воєнних злочинів Росії проти України, але чи можливо в правовому полі зупинити такого роду свавілля, безнаказаність? Статистичні дані свідчать про тисячі доказів масових вбивств, тортур і депортацій в Бучі, Ізюмі, Маріуполі, Оленівці Однак, на наше переконання, прокурор МКС Карім Хандосі «аналізує докази» без їх конкретної реалізації. Тоді скільки ще жертв потрібно МКС, щоб він нарешті почав діяти?[3] По-друге, важливим є саме процес розслідування, яке повинен здійснювати Офіс прокурора МКС. Тобто статус можливості держави не мають значення. В даному випадку від реалізації повноважень прокурора залежить успіх справи.

Поки триває «аналіз доказів», Україна втрачає людей, а російська армія отримує нову зброю. За таких обставин, якщо міжнародне правосуддя не спрацює оперативно, це стане черговою зрадою цивілізованого світу.

Беззаперечним залишається той факт, що Буча та Ізюм - це геноцид, але МКС в супереч ст. 6 Римського статуту і досі не наважується використовувати цей термін. Каткування, згвалтування, розстріли і сотні трупів зі слідами від вивраних нігтів - міжнародні прокурори досі не можуть дати чіткого юридичного їх тлумачення. Чи є ще якась країна, де «масові страти людини» не є геноцидом?[1с.3]

Звісно ратифікація статуту Міжнародного кримінального суду зміцнила правову основу для видачі міжнародних ордерів на арешт російських воєнних злочинців. Відтепер Україна може звертатися до інших держав-учасниць Міжнародного кримінального суду з проханням заарештувати осіб, підозрюваних у скоєнні міжнародних злочинів.

До того ж ордер на арешт без можливості арешту вважаємо - це не правосуддя, це ганьба! За таких обставин хоча Володимир Путін офіційно є військовим злочинцем, він продовжує відвідувати «дружні країни», а його війська продовжують бомбити українські міста. Відповідно до ст. 86 та ст. 89 Римського статуту, всі держави-учасниці МКС зобов'язані заарештовувати та передавати підозрюваних у Гаагу. Однак у 2023 році ПАР, боючись реакції Кремля, відмовилася виконати свої міжнародні зобов'язання та дозволила Путіну уникнути арешту. Це свідчить про те, що якщо міжнародне право не карає вбивць, то це не більше ніж набір красивих слів.[4;5]

Окрім того очевидним є той факт, що з ратифікацією Римського статуту Україна офіційно співпрацює з МКС, але чи потраплять російські військові злочинці за ґрати? Відповідно до ст. 27 Римського статуту, глави держав не мають імунітету перед МКС, тому Путін може бути засуджений незалежно від його статусу. Однак судовий процес не може розпочатися без його фізичної присут-

ності, як цього вимагає ст. 63 Римського статуту[2]. Так, суд над Мілошевичем тривав 12 років. Тоді скільки років у Гаазі судитимуть Путіна - якщо він доживе до вироку?

Переконані в тому що через бездіяльність (пасивність) західних країн, російські злочинці можуть ніколи не бути притягнуті до справедливої відповідальності. Адже страх перед «погіршенням відносин з Росією» заважає міжнародним партнерам реально покарати винних. Питання в тому, як далеко може зайти агресор, перш ніж світ перестане боятися?

Аналіз Римського статуту свідчить про посилення правового захисту українських військовополонених. Фактично Росія більше не зможе без розбору затримувати та катувати військовополонених, оскільки вони потраплять під юрисдикцію МКС, оскільки такі дії кваліфікуються як воєнні злочини за ст. 8(2)(а)(іі) та ст. 8(2)(с)(і) Римського статуту[2]. Фактично всі порушення прав військовополонених будуть розслідуватися на міжнародному рівні, а винні будуть притягнуті до відповідальності.

Сьогодні, прикро констатувати той факт що вбивці українців досі сидять у Кремлі, і ніхто з них не боїться Гааги. Уявімо,наче Гітлер продовжує правити Німеччиною після Нюрнберзького процесу. Це саме те, що бачать сьогодні Путін і його злочинці.

І все ж таки належна інкорпорація норм МКС у національне законодавство допомогла б боротися з безкарністю не лише у зв'язку з російською агресією, але й у загальному контексті міжнародного правопорядку.

Відповідно до положень ст.1 та 17 Римського статуту, одним з основоположних принципів діяльності суду є принцип компліментарності [2]. По-перше, це означає, що МКС – це орган, що доповнює національну систему кримінальної юстиції. Першочерговим елементом є національне кримінальне судочинство, яке повинного притягати винних у таких злочинах. Тобто МКС включається лише тоді коли держава не може певним чином розслідувати певні злочини. По-друге МКС розслідує лише найважливіші злочини які викликають стурбованість міжнародного співтовариства[5с.4].

Приєднавшись до МКС, Україна може полегшити екстрадицію воєнних злочинців до держав-учасниць Римського статуту. Якщо підозрюваний у скоєнні воєнного злочину виїжджає з Російської Федерації, він може бути заарештований і виданий МКС оскільки такі дії кваліфікуються як воєнні злочини за ст. 8(2)(а)(іі) та ст. 8(2)(с)(і) Римського статуту[2].

Окрім того Україна отримала новий правовий інструмент для протидії російській пропаганді, яка заперечує воєнні злочини. Рішення Міжнародного кримінального суду може бути використане в міжнародних судових та дипломатичних процесах як офіційне підтвердження злочинів Росії.

На наш погляд, приєднання України до МКС підвищить міжнародну довіру до країни. Це дуже важливо в контексті європейської інтеграції. Це також посилить позицію України в переговорах з міжнародними партнерами щодо військо-

вої та фінансової допомоги; членство в МКС підтвердить відданість України принципам верховенства права та правосуддя.

Отже, Міжнародний кримінальний суд має значущі інструменти для притягнення Росії до відповідальності за її злочини в Україні. Однак на практиці цей механізм виявився погано підготовленим для боротьби з державою-агресором, яка грубо нехтує міжнародним правом. Війна триває, воєнні злочини тривають, а міжнародне правосуддя залишається заручником бюрократії. Ратифікація Римського статуту дала Україні правові важелі впливу, але чи матиме вона реальні наслідки? Досі ні російські генерали, ні ті, хто катував і вбивав цивільних, не були притягнуті до відповідальності. Вважаємо, що як Україна так її міжнародні партнери повинні посилити тиск на МКС, щоб забезпечити ефективне правосуддя. Інакше Росія залишиться безкарною, а світовий порядок остаточно не витримає випробування правосуддям. Україна вже заплатила страшну ціну за свою незалежність, але чи може міжнародне правосуддя стати на бік жертви, а не злочинця?

Якщо Міжнародний кримінальний суд не зможе довести свою спроможність у цій війні, він назавжди залишиться символом безсилля перед обличчям диктаторів, які руйнують міста, вбивають дітей і втікають.

І на сам кінець. Вважаємо, що дієвим виходом із ситуації у період російсько-української війни залишається правильне ведення міжнародної політики, а ратифікація Римського статуту є одним з її елементів.

1. *Волинець Р. До питань ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду // Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019.*
2. *Римський статут МКС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588*
3. *Публічні заяви прокурора МКС Каріма Хана щодо розслідувань воєнних злочинів в Україні, доступні у звітах МКС та на офіційному сайті Суду.*
4. *Новини щодо наказу на арешт Путіна, виданого МКС у 2023 році та інші матеріали на цю тему, – аналітичні матеріали BBC, TheGuardian, Politico, доступні у відкритих джерелах.*
5. *Титко Е.В., Сацук М.С. Проблеми та перспективи ратифікації Римського статуту в Україні // Наукові записки. Серія: Право. Випуск 16, 2024.*

Володимир РОЗВАДОВСЬКИЙ, Назарій ТУРЧИН. Ратифікація Римського статуту, як один з інструментів захисту від військової агресії в умовах російсько-української війни: теоретичний аспект.

У статті проаналізовано особливості ратифікації Римського статуту як важливого інструменту захисту України від військової агресії. Підкреслюється, що ратифікація Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) суттєво посилити правові засади для притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах, скоєних під час збройної агресії Російської Федерації.

Автори акцентують увагу на ключових питаннях юрисдикції МКС та реалізації повноважень прокурора як на важливих аспектах забезпечення справедливого правосуддя. Римський статут надає Україні додаткові правові інструменти для міжнародного

переслідування воєнних злочинців, зокрема в частині посилення захисту прав військовополонених та боротьби з російською пропагандою.

Попри значні правові переваги, надані Римським статутом, темпи розслідувань і відсутність реальних наслідків для російських військових злочинців викликають сумніви щодо ефективності діяльності МКС. Автори наголошують, що хоча МКС має юрисдикцію над воєнними злочинами Росії, зволікання у визнанні геноциду та злочинів проти людяності, скоєних у Бучі й Ізюмі, викликає занепокоєння.

Окремо розглянуто проблему виконання міжнародних зобов'язань щодо арешту підозрюваних у державах-учасниках МКС. Зокрема, відмова ПАР арештувати президента Росії підкреслює обмеженість міжнародного права в умовах відсутності реальних санкцій.

Автори зазначають, що ратифікація Римського статуту відкрила для України можливість звертатися до інших держав із запитами на арешт воєнних злочинців, а також посилила правовий захист українських військовополонених і сприяє протидії інформаційній війні з боку Росії.

Наголошено на важливості тісної співпраці України з МКС і необхідності посилення тиску на суд з боку міжнародної спільноти для забезпечення справедливості. Відсутність таких дій може призвести до безкарності російських злочинців і підірвати довіру до міжнародного правосуддя. Автори підсумовують, що ратифікація Римського статуту є важливим елементом міжнародної політики України, який доповнює національну систему правосуддя у розслідуванні найтяжчих злочинів і забезпеченні справедливості.

Ключові слова: Римський статут, Міжнародний кримінальний суд, воєнні злочини, російська агресія, безкарність, Україна, міжнародне право, військовополонені, пропаганда.

Volodymyr ROZVADOVSKYI, Nazarii TURCHYN. Ratification of the Rome Statute as one of the tools of protection against military aggression in the conditions of the Russian-Ukrainian war: the oretical aspect

This article explores the significance of Ukraine's ratification of the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC) as a crucial step in countering Russian military aggression and holding perpetrators accountable. The authors emphasize that this move has strengthened the legal basis for prosecuting Russian war criminals at the international level.

A key aspect of the article is the analysis of the Rome Statute of the ICC and its importance for Ukraine. The authors argue that despite the fact that ratification has provided Ukraine with legal instruments to combat impunity, the question of the effectiveness and speed of the ICC's response remains critical.

The article highlights that Ukraine has gained full legal access to the ICC mechanisms for investigating war crimes committed on its territory. However, the authors express concern about the slow pace of investigations and the lack of tangible results in the punishment of Russian war criminals.

The article also analyzes the challenges faced by the ICC in its work, particularly regarding the recognition of genocide in Bucha and Izyum. The authors draw attention to the fact that the lack of operational action by the ICC in such high-profile cases raises serious concerns about the court's ability to ensure justice.

The issue of cooperation with other ICC member states in the context of the arrest of suspects in war crimes is considered separately. The authors cite the example of South Africa's refusal to arrest Putin, which underscores the limitations of international law without mechanisms for real punishment.

In conclusion, the authors call on Ukraine and its international partners to increase pressure on the ICC to ensure effective investigation of war crimes and bring perpetrators to justice. Otherwise, in their opinion, there is a serious risk that Russian criminals will remain unpunished.

Keywords: Rome Statute, International Criminal Court, war crimes, Russian aggression, impunity, Ukraine, international law, prisoners of war, propaganda.